

Tanácsadói füzet

Megkésett beszédfejlődésű gyermekek szülei részére

Krassói Boróka Veronika

Általános tanácsok a gyermek ép fejlődésének elősegítéséhez:

- Sokat beszéljen, beszélgessen a gyermekkel! Nem kell gügyögni, fontos a tiszta, érthető beszéd.
- Mondókázzon, énekeljen a gyermeknek!
- A bújócska szintén fejlesztő hatású. „Hol a baba?”-„Itt a baba!” játék: segíti a tárgyállandóság tudatosodását.
- Mondja el az anyuka a gyermeknek, hogy mi az, amit csinálhat, ne csak tiltson.
- A lakásban az anyuka mutasson rá különböző tárgyakra és nevezze meg őket. Séta közben is beszéljen arról, amit a gyermek lát.
- Fontos, hogy biztonságban érezze magát a gyermek, reagáljon az anya a sírására, játsszon, beszélgessen vele (érezhesse, hogy fontos a környezete számára). Egy-egy feladat megoldásában kapjon segítséget, de ne csinálják meg helyette.
- Legyenek előre látható események a napirendjében (pl.: alvás, evés, fürdés), melyekről tudja, hogy mikor következnek. Ezek növelik a biztonságérzetét.
- A mozgás rendkívül nagy szerepet játszik a fejlődésben – tehát a mozgás legyen része a napi játéknak.
- A játék az egyik legfontosabb eszköze a fejlődésnek, sokat játsszanak a gyermekkel.
Tipp: Játsszanak a tükör előtt! – végezzenek mozgásokat, az anyuka vigye közel a tükörhöz a gyermeket, hadd fogja meg a tükröt. Később a tükör lényeges lesz a logopédiai terápia során is.
- Egy-egy cselekvést annyiszor ismételjen, ahányszor csak szeretné, ezzel gyakorlatot szerez.

Gyakorlati tanácsok és megfigyelési szempontok:

Hétköznapi életben, különösen a gyermekkel töltött időben kerüljék a háttérzajt (háttér tv, háttér rádió). Gyermekük figyelme még most fejlődik, erősödik, a háttérzaj a gyermek figyelmét könnyen elterelheti, szétszórhatja.

Ha gyermeke mutogatással fejezi ki magát, ne tegyen úgy, mintha nem értené, hiszen ezzel még inkább leszűkíti kifejezési lehetőségeit. A beszéd megindulását ez nem fogja elősegíteni, de feszültséget kelt a gyermekben és magatartási zavarokhoz vezethet.

Fontos, hogy megegyezzenek, hogy mindenki úgy beszél, ahogy tud. Kerüljék a gyermek magában való/ egy személyes szerepeltetését, pl. anyák napján, bármilyen műsorban vagy a családban. Kerüljék a beszéddel kapcsolatos jutalmazást vagy büntetést („Ha megmondod a nevedet, kapsz egy csokit!” „Ha nem beszélsz szépen, majd nem mehetsz iskolába!” stb.)

Megfigyeljük, hogy:

felismeri-e saját nevét, apát, anyát,

egyszerű kifejezéseket, kérdéseket, utasításokat megért-e (pl. Hozd ide a labdát! Add ide a mesekönyvet! stb.),

kissé bonyolultabb utasításokat megért-e (pl. Tedd a labdát a székre! Tedd a labdát a szék alá! Vidd a babát a babakocsihoz!),

megérti-e olyan tárgyaknak a nevét, amelyek nincsenek jelen,

megért-e egyszerű nyelvi magyarázatokat (pl. Majd egy kicsit később ehetsz! Ebéd után kimehetsz. Nem szabad megfogni.),

megért-e névmásokat (pl. te, én),

megért-e különféle kérdéseket (pl. ki, melyik, mi, mit, hova stb.),

megérti-e a névutós szerkezeteket (pl. ágy alatt, asztal fölött),

követi-e a beszélgetéseket.

Ha úgy tapasztaljuk, hogy megértési probléma is van a kifejező beszéd késésén kívül, akkor szükséges felkeressen egy logopédus szakembert.

Az alábbi játékok segíthetik felkelteni a gyermek beszédkedvét és a már elindult beszéd fejlesztését:

Hívjuk fel figyelmét a hangokra!

Ha hallunk valamit, nevezzük is meg, minek a hangja volt. Hangot adó játékokkal (csörgő), tárgyakkal (pl.: kulcs, gyufásdoboz), hangszerekkel: Szóltassuk meg együtt, hallgassuk meg, milyen hangja van, nevezzük is meg, majd tegyük bele egy zsákba (egyszerre csak 2-3-at). Egyet szóltassunk meg, a gyermek keresse ki a zsákból, melyiket hallotta! Utána ő is mutathat nekünk.

Készítsenek saját kis leporellót, képeskönyvet, fotóalbumot!

Elég hozzá egy nagyobb rajzlap, színes fotókarton, amiből szélesebb csíkot vágunk, és harmonikaszerűen összehajtogatjuk. Egy-egy kis oldalra egy képet ragasztunk. Ezek a képek lehetnek bármilyen színes újságból kivágott képek. A ragasztásnál segítsünk (száraz, stiftes ragasztót használjanak). Utána lehet nézegetni, mondókát mondani a képekhez. Ha még nem nevezi meg a képet, akkor 2-3 kép közül válassza ki, melyiket mondjuk, és mutassa meg. Gyűjtsenek képeket újságokból, és vágják körbe, majd ragasszák fel 1 nagyobb füzetbe! Lehet később egy-egy színhez keresni képeket pl. piros: eper, cseresznye, piros ruha, piros autó stb. Kérdezzünk rá, „Milyen?” Lehet témakörök szerint is gyűjtögetni pl. állatokat, ruhákat, ennivalókat. Legyen saját kis fotóalbuma, ami kapcsán lehet a gyermekről, a családtagokról, fontosabb eseményekről beszélgetni.

Testrészeim

Nagy csomagolópapíron rajzolják körbe a testét, és utána egészítsék ki a hiányzó részletekkel (szem orr, száj, ruha gombjai stb.). Közben és utána is mondják el, melyik testrésze hol van, és magán is megmutathatja.

„Beszélgetős játék”

Állatokkal, játék babákkal, bábokkal játszanak el egy-egy rövid kis jelenetet. Pl.: esti fürdetés, etetés, vagy vásárolni, orvoshoz megyünk. Rövid mondatokkal kísérik a cselekvéseket, és mondjuk el, ki mit szokott mondani. Etessük meg a kedvenc játékállatokat, babákat! Mindenki kapjon tálat, tányért, és kérjen a gyermektől enni. Pl. „A maci almát kér. Adj a

macinak almát! *Mit* kapott a maci? *Mit* adtál a macinak? „*Mit* eszik a baba? A baba körtét eszik.”

Varázsoljanak!

Zsákból, kendő alól varázsoljanak elő 3-4-5 olyan tárgyat, amit előtte együtt beleraktak. Próbálja meg kitalálni, mi van a kezében, vagy kérjük, hogy keressen meg valamit a kezével (próbáljuk megmutatni, hogy csak a kezünkkel „találjuk ki”, mi van benne).

Szóismétlés

Labdagurítás, autógurítás vagy kockákból építés közben: minden labdagurításkor, autógurításkor, vagy kockarakáskor mondunk 1-1 szót a gyermeknek, és neki utánunk kell mondania. Ha nem tisztán mondja, akkor mi jól megismételhetjük, az ő kiejtését még nem javítjuk!

Súgós játék

Súgjunk a gyermeknek szemtől szemben helyzetben szavakat (először rövideket, és olyan szavakat, amiket gyakrabban használunk, utána hosszabbakat is lehet). Találja ki mit súgtunk. Pl.: a játékaik közül, amit elővarázsolt a zsákból, azokkal ezt is lehet játszani. Utána ő is súghat nekünk. „Mondd halkan, mit kérsz!”

Rendrakós játék

Válogassunk egy nagy dobozba pl. állatokat, és ruhákat (3-5 darabot). Tegyük az állatokat pl. egy házikóba (rajzolhatunk is egyet), a ruhákat pedig egy táskába, vagy szekrénybe. Segítsünk eldönteni, mi hová való, és a végén nevezzük is meg, hogy az egyik helyen vannak az állatok, a másikon a ruhák. „*Mik* ezek? Mind-mind: állatok.” Lehet játszani ezt ennivalókkal, játékokkal is ugyanígy.

Ugyanígy szétválogathatunk 2 féle színű tárgyakat is, pl. kék és piros tárgyakat. Először kérjük meg, hogy válassza ki a piros autót, a kék babát stb. A végén a színre rá is kérdezhetünk: „*Milyen* az, ami itt van?” Ha még nem nevezi meg önállóan, mi mondjuk, pl. „Ez mind piros.”

Pakoljunk!

Kérjük meg a gyermeket, hogy segítsen elrakni 5-6 tárgyat. Lehet dobozba, kosárba, zacskóba, tálba stb. pakolni. Ezeket is készítsük oda. Próbáljuk ki, hogy furcsa helyekre is

pakoltatunk a gyermekkel. Pl. kesztyűbe, zokniba, papucsba. Figyeljük meg, megérti-e. Ha már mond szavakat: Kérdezzünk rá, „Mit raktál/ tettél a dobozba?” Ilyenkor már a tárgyesetet is használjuk: pl. babát, kockát, csibét.

Bevásárló játék

Hasonlót játszhatunk bevásárló játékkal is. Cseréljük a szerepeket! Egyszer a gyermek az eladó, és mi kérünk tőle tárgyakat, utána ő is kérjen tőlünk. Kérdezzünk rá: „Mit adtam? Mit kértél? Mit kaptál?” pl. almát, körtét stb.

Mondókázzunk, énekeljünk, és kísérjük mozgással! Sok kúszás, mászás, járás, futás, ugrás, forgás nagyon fontosak!

Végezetül néhány fontos tudnivaló, melyek könnyebbé, sikerebbé tehetik a gyermek mindennapi beszéd- és nyelvfejlődését:

A beszéd- és nyelvfejlődést elősegítő és hátráltató tényezők	
ELŐSEGÍTŐ	HÁTRÁLTATÓ
valódi kommunikációs helyzetek teremtése	állandó utánmondási kényszer
"korrigált visszajelzés"	állandó javítás és kritizálás
örömteli kommunikáció	a gyermek megszegényítése
odafigyelés, szemkontaktus, megerősítés	a beszéd félbeszakítása
jó beszédpélda nyújtása	a dajkanyelv kizárólagos használata
figyelem a közlés tartalmára	csak a beszéd módja a fontos, a tartalma nem
könyvből, fejből mesélés a gyermeknek	túl sok képernyőidő, mesenézés

M. Hasselmann (1998) Freiburg im Breisgau

Irodalom:

- Németh Brigitta: Játékörletek otthonra. In: Szülőknek. A logopédiáról és rólunk [Megkésett beszédfejlődés]. XI. Kerületi Logopédiai Intézet. 2008. 3.
- Sandra Neumann: „Beszélgessünk együtt!” Tanácsadó füzet ajak- és szápadhasadékos gyermekek szülei számára. Egri Nyomda Kft. Budapest. 2006